

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบล
สันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นายคณัย เกห่ง

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ :

รองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวิวัฒน์	กรรมการ
ดร.ทิพวรรณ ประภามณฑล	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และปัจจัยทางสังคม กับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรและ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและพืชผักในหมู่ที่ 3 ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 144 ราย การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าสถิติ t-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ศึกษาส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉลี่ย 20 ปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 7.7 ไร่ ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเป็นพืชหลัก 1 ครั้งต่อปี พืชรองคือ ถั่วเหลือง มะเขือเทศ ถั่วฝักยาว พริก เป็นต้น มีรายได้เฉลี่ย 22,581 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชมาก่อน แต่ความรู้ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้มาจาก เพื่อนบ้านและร้านค้าผู้แทนจำหน่ายสารเคมี

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติก่อนการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้อย่างถูกต้อง เช่น ตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือ การศึกษาชนิดของสารเคมี การอ่านฉลาก คำแนะนำก่อนการใช้สารเคมี เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อควรระวังได้อย่างถูกต้อง เช่น ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มน้ำ หรือรับประทานอาหารขณะฉีดพ่นสารเคมี แต่งกายรัดกุม รวมทั้งเก็บทำลายภาชนะบรรจุสารเคมี แต่ยังไม่ปฏิบัติตามข้อควรระวังบางประการ เช่น ไม่ตัดป่ายหรือคำเตือนในบริเวณที่ฉีดพ่นสารเคมีแล้ว สำหรับการปฏิบัติหลังการใช้สารเคมีของเกษตรกรนั้นพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เช่น อาบน้ำหลังจากฉีดพ่นสารเคมีทันที ทำความสะอาดอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ นำภาชนะที่บรรจุสารเคมีที่ใช้แล้วนำไปฝังหรือเผา

เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องสารเคมีมีราคาแพง ปัญหาเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืชคือสารเคมี ทำให้การใช้สารเคมีไม่ได้ผล เกษตรกรบางรายขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย ตลอดจนได้รับอันตรายจากสารเคมีอยู่บ้าง ควรที่จะให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัยแก่เกษตรกรเป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรมีการณรงค์และประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้สารเคมีอย่างต่อเนื่อง และควรมีการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย ให้แก่กลุ่มเกษตรกรและร้านค้าผู้จำหน่ายสารเคมี

Independent Study Title Uses of Chemicals as Pesticide by Farmers in Tambon San Sai Luang, Amphoe San Sai, Changwat Chiang Mai

Author : Danai Khehang

M.A. Man and Environment Management

Examining Committee :

Assoc. Prof. Prayad Pandee	Chairman
Assoc. Prof. Dr. Anurak Panyanuwat	Member
Dr. Tippawan Prapamontol	Member

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study pesticide use among farmers in Tambon San Sai Luang, Amphoe San Sai, Changwat Chiang Mai, 2) to find the relationships between personal background, socio-education and economic factors of farmers and pesticide application, and 3) to investigate problems and obstacles of pesticide application.

The target group was one hundred and forty-four farmers from Moo 3 Tambon San Sai Luang, Amphoe San Sai Changwat Chiang Mai. Data collection was done through questionnaires and observation. Statistical techniques used were percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test and Pearson product moment correlation coefficients.

The majority of farmers in the present study had an average age of 45 years old. Most farmers had primary school education with 20 years of farming experience and with 7.7 Rai of holding area. Most farmers grew rice once a year and soybeans, tomatoes, beans, chilis as a second crop with an average annual income of 22,581 Baht. Most of them indicated that they had never attended any training course on pesticide application, but they learned from their neighbors and chemical suppliers (shop) instead.

Farmers managed rather proper techniques before and during pesticide application, for example preparing apparatus before using, identifying pesticide, reading pesticide instruction labels. Most farmers did not smoke, drink or eat while in the process of chemical application. They dressed properly and did destroy chemical containers after use. However, they did not follow some practices, for example, no labelling of pesticide used after application in the field. Furthermore they did not clean themselves, clean the apparatus or destroy pesticide containers immediately after spraying.

Most farmers had same problems and obstacles of high cost of pesticides, use pesticide resistance. Some farmers lacked of knowledge and experiences on safe pesticide use. Therefore, training on safe pesticide use is recommended.

From the present study, providing of training on safe-use and proper application of pesticides for farmers and pesticides' shop owners is recommended.